

KARD ÉS LANT



A TÖRTÉNELMI VITÉZI REND PEST TÖRZSSZÉKÉNEK
KULTURÁLIS ÉS IRODALMI HÍRLEVELE

2022. MÁJUS

Május - Ígéret hava



Ganai Zsuzsanna: Májusi zápor

*Szeretem a friss eső ózonillatát,
üde, tarka réten hallgatom dallamát,
s mikor könnyeivel a földet áztatja,
bánatos lelkemet tisztítja, ringatja*

*Májusi záport sí-rí a futó felleg,
alatta tócsa van, tátott szájjal néz fel-le.
Benne ázott szárnyú veréb vígan szökell,
tekintete némán boldogságot lövell.*

*Kis tacskóm is vele ugrál, farkat csóvál,
tekintete többet ér nekem minden szónál.
Nézd, szivárvány közelít, hét színre bomlik,
az eső a Naptól búcsút int, szétfoszlik.*

*Aztán megáll, tündöklök egy pillanatig,
még rám kacsint, elkísérem a kanyarig.
Este lassan átkarol, nappal elköszön,
és egy újabb májusi záport üdvözöl.*

Május 1.

Anyák napja



Deák Ébner Lajos: Anya gyermekével

*„Hogyha minden csillag csupa gyémánt volna,
minden tavaszi rügy legtisztább gyöngy volna:
kamatnak is kevés, nagyon kevés volna...
Hogyha minden folyó lelkemen átfolyna
s ezer hála-malom csak zsoltárt mormolna,
az én köszönetem így is kevés volna.”*

(Mécs László)

„Minden halandó. Az öröklét csak anyáknak adatott meg.”

(Isaac Babel)



Május 2.

Kezdetüket veszik a millenniumi ünnepségek - 1896



A budapesti kiállítás hivatalos plakátja - Gerster Kálmán és Mirkovszky Géza alkotása.

*„Hangos örömtől róna, halom zengjen,
Tárja ki kelyhét ma minden virág,
Habozó serleg vígan összecsengjen,
Örömünk hangját hallja a világ.
Völgyben s a bércezen szent örömtűz égjen.
Fénye ragyogjon földön és az égen,
Szállja szívünk' meg Erő, Hit, Remény
Új ezredévünk kelő reggelén!”
(Lampérth Géza: Nemzetem ezredéves ünnepe)*

„Nagy ünnepet ül most Magyarország: állami létének, a magyar nemzeti itteni hazájában való megtelepedésének ezredéves ünnepét. Kinyílnak a szívek széles e hazában, s csordultig megtelnek az öröm és büszkeség érzésével. Mert mind a kettőre elég okunk van: az örömről, hogy a jószágos Isten megengedte érnünk ezt az esztendőt, s a büszkeségre, hogy annyi vést, zivatart épen, megtöretlenül kiáltottunk.”



Május 3.

IV. Béla, a „második honalapító”



IV. Béla és pecsétje

„egész Európa, egész kereszténység, egész emberiség - ezért van a magyar”

„Elrendeltük, hogy a koronánk alá tartozó egész területen, arra alkalmas helyeken, erődítmények létesüljenek, várak épüljenek, ahol a nép meghúzhatja magát, ha veszedelem fenyeget. [...] Bárki magánszemély fekvésénél fogva erősségre alkalmas helyet birtokol, azt csere vagy egyéb jogcímen valamely embersokaságnak juttatandó erődítés céljából; ha pedig ilyen hely a királyi hatalom birtokában van, az hasonlóképpen magánszemélyek [...] használatába adassék, hogy ily módon [...] az erősségre alkalmas helyek mindig azoknak jussanak, akik gondoskodása révén az építmények sokaknak menedékül szolgálhatnak.”

IV. Béla Árpád-házi magyar király (1206. november 29. - 1270. május 3.) Magyarország uralkodója volt 1235. szeptember 25. és 1270. május 3. között. II. András és Gertrúd gyermeke, Szent Erzsébet testvére. Az ő nevéhez fűződik az ország tatárjárás utáni újjáépítése, ezért „második honalapító”-nak is nevezik. Ő egyben fővárosunkban Budavár alapítója is.

1235-ben lépett apja örökébe, de nem a nyomába. Uralkodását kemény kézzel kezdte. Megközelíthetetlen uralkodó volt: csak írott kérvényben lehetett hozzá folyamodni, jelenlétében még a nagyurak sem ülhettek le, székeiket elégettette. Leszámolt anyja gyilkosaival, elűzte apja híveit, s megpróbálta visszaállítani nagyapja erős, központi hatalmát. A nemesektől visszavette az apja által felelőtlenül elajándékozott királyi birtokokat, az egyháztól a kincsek és előjogok egy részét, a fegyveresektől és tisztségviselőktől a sokféle juttatást és kiváltságot. Nőtt a hatalma, de fogytak a hívei.

Fokozta a nehézséget, hogy a tatárok elől menekülő kunokat betelepítette az ország középső részébe. A rokonnépnek tekintett kunok behozatalával remélte IV. Béla a tatárok elleni védelem megerősítését, mivel negyvenezer lovas népet tudott kiállítani, akik tudvalevőleg kemény harcosok voltak. De az 1239-es betelepítés sok összeütközésre adott alkalmat. Nagy marhacsordáikkal nem maradtak meg a kijelölt helyeken, és átkalandoztak a magyarság birtokaira, ahol súlyos károkat okoztak és erőszakoskodtak. Hiába törekedett IV. Béla király és a kunok fejedelme Kuthen (Kötöny) békességre, de a sérelmet szenvedett főurak körében rémhírként terjedt el, hogy a fejedelem és a kunok a tatárok kémei.

Az ország következő évtizedeit megpecsételő muhi csatáról, az április 11-i végzetes napról itt, valamint a királyi pár lányáról, a későbbi Szent Margitról itt emlékezünk meg.

A csatából menekülő királynak az életét is néhány önfeláldozó vitéze mentette meg. Így sikerült Felső-Magyarországon át Pozsonyba menekülnie a tatárok üldözése elől. És miközben a tatárok végig pusztították az országot, IV. Béla királyunk menekülési kálváriája ezalatt tovább folytatódott. Pozsony után Ausztriába ment Babenbergi (Harcias) II. Frigyes osztrák herceg meghívására, aki csúnyán kifosztotta a magyar királyt. Előbb a király értéktárgyait vette el, majd Sopron, Moson és Pozsony vármegyéket kérte zálogul. A királynak sikerült ezután Zágrábon át a dalmát tengerpartra menekülnie Trau várába, ahol a királyi család többi tagja is menedéket talált.

Itt írta meg Rogerius történetíró és költő verses énekét: „Siralom ének a Magyar Királyság tatárok általi elpusztításáról”, amely középkori latin nyelvű irodalmunk egyik gyöngyszeme lett. Róla érdemes tudni, hogy olasz pap volt, aki 1232-ben került hazánkba, majd váradi kanonok lett. Ő maga is mongol fogságba került, ahonnan megszökve leírta a tatárdúláshoz vezető okokat és a tatárdulás okozta szörnyű pusztítást (1243 táján).

IV. Béla királyunk segítségért fordult IX. Gergely pápához, II. Frigyes német császárhoz, IX. Szent Lajos francia királyhoz, de sehonnan nem kapott segítséget. Európában úgy vélték, hogy a Magyar Királyság megsemmisült a tatárok pusztítása által.

A tatárok kivonulása után IV. Béla király hozzáfogott az ország újjáépítéséhez. A pusztítás mérhetetlenül nagy volt, főként a keleti országrészekén, ahol egy évig garázdálkodtak a tatárok. Bár pontos adatok nincsenek, de feltételezik, hogy a lakosságnak mintegy fele elpusztult.

A visszatérő királyt a mongol hadjárat tapasztalatai ráébresztették korábbi politikája hibáira. A továbbiakban konfrontáció helyett megegyezésre törekedett az ország nagybirtokos nemeseivel. Az új birtokvizsgálatok már nem a királyi birtokok erőszakos restaurációját szolgálták, hanem biztosították kinek-kinek a maga jogos tulajdonát. Politikájának középpontjába egy új tatár támadás elhárítására tett intézkedéseit helyezte. Okulva előző politikájából, ha mértékkel is, de folytatta apja, II. András nyomán a királyi birtokok adományozását. Korszerű kővárakat építtetett, birtokadományával erre ösztönözte alattvalóit is. Nagyszabású kiváltságokat és adományokat osztogatott, de ezt ahhoz a feltételhez kötötte, hogy az adományba kapott helyen várat kellett építeni. A királyi család is példát mutatott

a várépítésben: Mária királyné 1250 környékén felépíttette Visegrádot. A királyi székhely átkerült Budára, ahol várat építettek. Ezt a részt hívják ma is budai Várhegynek. Soha nem látott számban épültek a várak. Ennek köszönhetően a király halálakor már közel 100 kővár állott szerte az országban. Városi rangot is adományozott az arra érdemes településeknek. Így a tatárjárás előtti mindössze 5 várossal szemben halálakor már 25 városfallal rendelkező településről tudott a történetírás. Egyedülálló királyi erőfeszítés volt ez, mellyel méltó helyet vívott ki magának a Turul-házi királyok háromszáz éves sorában.

Mesterembereket hozatott és az elnéptelenedett területekre idegenből hívott (német, szlovák, román) telepeseket. Visszahívta a kunokat is, akik az Alföldön kaptak legelőket, és akik évszázadok múltán nyelvüket is elfeledve, magyar szántóvető emberekké váltak.

Közben leszámolt kifosztójával II. Frigyes osztrák herceggel is, akitől harcban visszavették a magyarok a három nyugati vármegyét. A csatában maga Frigyes herceg is elesett.

IV. Béla szövetséget kötött a lengyel és a halicsi orosz királlyal, közös futárszolgálatot szerveztek, mert újabb hírek jöttek, hogy kelet felől ismét készülődnek a mongolok.

1246-tól ugyanúgy, miként vele apja II. András is tette, részt adott a királyi hatalomból fiának, a későbbi V. Istvánnak. Előbb szlavón herceggé, majd Erdély kormányzójává tette, majd 1262-től „ifjabb király” címet kapott a kissé mohó utód. 1260-tól Béla többször is háborúzott fiával a hatalomért, de mindig kibékültek.

Annak ellenére, hogy István és Béla békét kötöttek, a feszültség kettejük között egészen a király haláláig megmaradt. Béla a halálos ágyán feleségét, Anna leányát és hű báróit egykori ellensége Ottokár védelmébe ajánlotta. IV. Béla végül 1270. május 3-án hunyt el. Utóda fia, István lett, V. István néven.

Nem csak hosszú uralkodása miatt, de annak megítélése folytán is méltán helyezik Szent István királyunk mellé és második honalapítóként tiszteljük, mert ki tudta vezetni Magyarországot a tatárjárás körüli - mai szóhasználattal élve - erkölcsi-bizalmi válságból, a tatárdúlás után újra talpra tudta állítani az országot. Fiára, Istvánra egy 28 év alatt újjáépített, virágzó, megerősödött királyságot hagyott hátra. Egy ártatlan kérdés azért felmerül az emberben; szükséges lett volna-e második honalapítónak lennie, ha a mongolok támadására jobban felkészülünk, ha a harcmezőn érettebb taktikát alkalmazunk? De azt hiszem, megítélésén ez nem változtat.

Halála után az esztergomi ferencesek templomába temetkezett családjával. A halála után következő anarchikus időszak miatt a kor embere a béke nagy királyát látta benne. Erre utal a sírjára vésett híres sírvers is:

„Mária-oltáron, nézd, nyugszik a sírban e három:

Béla, neje s herceg - örvendjenek ők az egeknek!

Míg lehetett, ült trónja felett a király hatalomban:

Csalfa lapult, szent béke virult, becsület vala ottan ”



Május 4.

Szent Flórián, a tűzoltók védőszentje



Az emberfeletti hatalmakhoz, szentekhez fohászkodás egyidős az emberiséggel. Különösen baj, vész esetén kérték segítségüket a vigaszra szorulóknak elűzni a rosszat, leküzdeni a csapásokat, amikor az emberi erő és akarat már kevésnek bizonyult. Az egyik legfélelmetesebb elemi erőtől, a tűztől való rettegés keltette életre Flóriánnak, az „Isten tűzoltójának” alakját. A tűzoltók számára Flórián a tűzoltó munka lényegét testesíti meg: az állhatatosságot, becsületet, embertársaik megsegítését. Cesiában (a mai Felső-Ausztria területén) született a III. század második felében. Magas rangú katonatiszti családból származott, Diocletianus császár uralkodása idején lépett be légiónsként a római hadseregbe, ahol tehetsége, bátorsága révén gyorsan haladt előre a katonai pályán, a Caecia erőd parancsnoka lett. A legenda szerint az erődben hatalmas tűzvész pusztított, amit Flórián - szinte kilátástalan helyzetből - megfékezett. Katonái, kiket a legszörnyűbb tűzhaláltól mentett meg, Flórián emberfeletti, isteni erejének tulajdonították a tűzvész elmúltát s hírét szájról szájra adva, megszületett a Flórián-legenda. Flórián kitöltvén a szolgálat éveit, békességben vett búcsút a hadseregtől, s mint kiszolgált katona Noricum tartományban, Mantemben (Krems mellett) telepedett le.

A keresztényüldözés idején Flórián igazságérzete, emberségessége fellázadt az Aquiliniusz prefektura kegyetlenkedései ellen. Börtönben sínylődő 40 társa mellé állt, magát ő is kereszténynek vallva. Amikor megtagadta az áldozat bemutatását a római isteneknek, kegyetlenül megkorbácsolták, majd a császár parancsára 304. május 4-én kövel a nyakában az Enns folyóba vetették.

A ránk maradt írásos emlékek szerint holtteste fennakadt egy sziklán, sas vigyázott rá, mígnem egy Valéria nevezetű keresztény asszony rátalált, kocsijába rejtve elvitte Lorchba és tisztességgel eltemettette.

Flórián sírja fölé a IX. században oltárt emeltek, majd kolostort építettek. A lorchi Szent Flórián sír felett ma az Ágoston rendi szerzetesek kolostora emelkedik.



Május 5.

Lázár Ervin



„A világban mindenkire rá van bízva valami. Valami nagyon fontos.”

„Nincsenek jelentéktelen dolgok! Csak olyanok, amik téged nem érdekelnek.”

„A szeretet nem áldozatvállalás, hanem életszükséglet (nélkülözhetetlen az élethez).”

„Ha távolodsz Istentől, akkor is közeledsz hozzá, csak a hosszabbik utat választottad.”

„A leghetlenebb dolgoknak is neki kell vágni néha, mert ezekből származnak az ember legcsodálatosabb élményei.”

„Okosabban kellene bánni az embereknek a természettel. Úgy, hogy minden élőlény meglegye benne a maga nyugodalmas élőhelyét.”

„Az írónak az a legnagyobb próbatétele, hogy élete végéig nem tudja igazából eldönteni, hogy jót csinált vagy esetleg nem annyira jót. Mert a saját munkája megítélése percenként változik az ember fejében. Nem úgy van vele, mint egy rendes asztalos, aki megcsinálja az asztalt, és arról rögtön látszik, hogy jó vagy használhatatlan. Az író örök bizonytalanságban marad saját munkáját illetően, de azért jobb pillanataiban nagyon reméli, hogy mégiscsak valami értékeset tett le arra az asztalra, amit az asztalos megcsinált.”



Radnóti Miklós



Radnóti Miklós: TÉTOVA ÓDA

*Mióta készülök, hogy elmondjam neked
szerelmem rejtett csillagrendszerét;
egy képben csak talán, s csupán a lényegét.
De nyüzsgő s áradó vagy bennem, mint a lét,
és néha meg olyan, oly biztos és örök,
mint kőben a megkövesült csigaház.
A holdtól cirmos éj mozdul fejem fölött
s zizzelve röppenő kis álmokat vadász.
S még mindig nem tudom elmondani neked,
mit is jelent az nékem, hogy ha dolgozom,
óvó tekinteted érzem kezem felett.
Hasonlat mit sem ér. Felöltlik s eldobom.
És holnap az egészet újra kezdem,
mert annyit érek én, amennyit ér a szó
versemben s mert ez addig izgat engem,
míg csont marad belőlem s néhány hajcsomó.
Fáradt vagy s én is érzem, hosszú volt a nap, -
mit mondjak még? a tárgyak összenéznek
s téged dicsérnek, zeng egy fél cukordarab
az asztalon és csöppje hull a méznek
s mint színarany golyó ragyog a teritőn,
s magától csendül egy üres vizespohár.
Boldog, mert véled él. S talán lesz még időm,*

*hogy elmondjam milyen, mikor jöttödre vár.
Az álmohullongó sötétje meg-megérint,
elszáll, majd visszatér a homlokodra,
álmos szemed búcsúzva még felém int,
hajad kibomlik, szétterül lobogva,
s elalszol. Pillád hosszú árnya lebben.
Kezed párnámra hull, elalvó nyírfaág,
de benned alszom én is, nem vagy más világ,
S idáig hallom én, hogy változik a sok
rejtelmes, vékony, bölcs vonal
hús tenyeredben.*

1943. május 26.



Május 6.

Mindszenty József



„A reverendába sok sáros csizmát beletörölhetnek, nem számít, a reverenda volt és marad a legedzettebb emberi ruha.”

„Mindenki egy magyar falevél egy közös magyar fáról. Ezeknek a faleveleknek, a vihar akármennyire tépi őket egymástól, szeretetben mindig jobban kell közelíteniük egymáshoz...”

„A magyar történelmet ismerem. A süllyedt korszakok hibáit, az Isten törvényébe ütköző bűneit mélyen fájlalom. De emelt hangon mondom, a magyar történelem nem katafalk és nem szemétdomb. Nemcsak bűn, - de megszentelt vér - és könnyfolyam is egyben.”

„Semmi kedvünk nincs a múlttól elszakadni. Mi hazánk érdekében csak a bűntől akarunk elszakadni, de az aztán mindegy, hogy múlt, vagy jelen bűnéről van-e szó. A bűn lealacsonyítja a nemzeteket.”

„Nemzedékek türelméből, bizalmából, tetteiből épül föl a nemzet jövője, nem siránkozásokból.”

„A vallás és erkölcs magánügy, a bűn viszont közügy lett.”

„A hazugság, megtévesztés, erőszak - országunk nem kis szegényére -, a történelem folyamán soha ilyen hullámokat nem vert.”

„Azt a téglát, amit te magad nem tettél a templomnak vagy az iskolának a falába, azt utánad soha senki oda nem teszi.”

„Mi nem akarunk mások lenni, mint magyarok! Még divatból sem engedünk jottányit a magyarságunkból. Nem tűrjük, hogy magyarok Magyarországot ócsárolják. A magyar ne juttassa a magyart lakat alá! A magyar ne árulkodjék a magyarra!”

„Az alamizsna fészke sohasem az erszény, sohasem a ládafia, a fáskosár, a ruhatár, hanem az érző emberi szív. Legalábbis ez mozdít meg pénzt és anyagot helyéről a felebarát felé.”

„Az erőszak természete az, hogy ma csak szavazatot kényszerít ki, holnap már fenyegetésekkel szorít munkára, holnapután háborúba visz, majd erőszakkal a megsemmisülésbe kerget.”

„Ha van egymillió imádkozó magyar, nem félek a holnaptól!”

Tiszteletre méltó Mindszenty József, eredeti nevén Pehm József (Csehimindszent, 1892. március 29. - Bécs, 1975. május 6.) Esztergom érseke, Magyarország utolsó hercegprímása, bíboros. A magyar katolikus egyház egyik legnagyobb 20. századi alakja, akit a nyilasok és a kommunisták is üldöztek. Életútja bebizonyította, hogy a Rákosi-korszakkal és a nyilas diktatúrával - azok természetéből fakadóan - az egyház csak elvtelen, erkölcstelen és megalázó kompromisszumot tudott volna kötni, ennek pedig a bíboros sziklaszilárdan ellenállt.

Egész politikai pályáját, a politikával való foglalkozást is meghatározta számára Magyarország első világháborús veresége és a királyságot szétverő forradalmak élménye. A társadalmi rend bukásaként érte meg az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlását, az uralkodó császári, illetve a királyi címéről való lemondását, a köztársaság kikiáltását, az újabb, még elfogadhatatlanabb vörös forradalmat és a román megszállást.

A tiszteletre méltó bíboros hősiezen helyt állt a hit, remény és szeretet teológiai erényeiben, valamint a négy sarkalatos erényben, az okosságban, igazságosságban, erősségben és mértékletességben. „Személye jelképpé magasodott, a magyar katolikus közösség és az egész megkínzott és elnyomott magyar nép jelképévé”.



Május 8.

Gróf széki Teleki László halála



Barabás Miklós festménye

„A hon első bölcse, Deák Ferencz, elfogult kebellemel mondá ki, hogy ily gyász órában a bölcseségnek nincsen hangja. Az ülés szomorúan feloszlott. És a képviselők, a nagy komoly férfiak, a mint helyeikről fölállva, egymás égő szemeibe tekintenek, nem állhaták tovább az erőszakot, hanem zokogásra fakadva, borultak egymás nyakába, és sírtak, mint apát vesztett gyermek, - és azt szivszakadás volt látni. A ki érti e szavak súlyát: Teleki László meghalt; az ne szégyenlje könnyei hullását, mert bizony nem egy ember, hanem egy ország fájdalmát siratja abban.”

Gróf széki Teleki László 1861. május 7-én máig tisztázatlan körülmények között halt meg Pesten, az uralkodónak adandó országgyűlési válasszal kapcsolatos vita előestéjén, a vitára készülve. Otthonában öngyilkosságot követett el. Ez a hivatalos verzió. Azonban a magyar történelem tele van rejtélyes halálesetekkel, elég ha csak Szent Imre hercegre, Zrínyi Miklóstra, vagy éppen Teleki Pálra gondolunk. Mindegyiküknél a baleset vagy öngyilkosság mellett értékelhető valószínűsége van az idegenkezűségnek is.

Több mint száz éve találgatják öngyilkosságának lélektani rugóit. Ötvenéves volt, erőteljes férfi, képességeinek deklarációján, lankadatlan és rettenthetetlen harcosa a szabadságnak, egyenlőségnek, demokráciának, az ország egyik legtiszteltebb embere. Aligha megfelelő indok, hogy Kossuth egyszer árulónak nevezte, hiszen Deákkal szemben most éppen Kossuth álláspontját akarta képviselni. Mások szerint kiábrándult a nemzet vezetőiből, a külföldiekből, a hazaiakból is. Azt is mondták, hogy megoldhatatlan ellentmondásba került becsületszava és ellenzéki politikája. De még olyanok is akadtak, akik azt suttozták, hogy nem is lett öngyilkos, hanem egy Bécsből irányított kéz lelőtte. És még ma sem mondhatjuk, hogy több mint száz év után ez már mindegy. Mert talán némileg másképpen folytatódik a magyar történelem, ha annak a végül is célja vesztett országgyűlésnek két legtisztább elméjű, két legbecsületesebb, két legszélesebb látókörű vezéralakja lefolytathatja azt a nagy vitát, amelyre készültek. 1860 végén, Teleki álneven, angol útlevelemmel a

szász fővárosba, Drezdába utazott, ahol osztrák kérésre letartóztatták, és átadták a bécsi hatóságoknak. Tíz napot töltött börtönben, amikor szilveszter délutánján a Burgban Ferenc József császár közölte a gróffal, megkegyelmez neki, de nem távozhat külföldre, külföldi elvbarátaival minden kapcsolatot megszakít, és Magyarországon egyelőre tartózkodik minden politikai tevékenységtől.

„Odaadtam a becsületemet. Hogy megtegyem, amit a becsület kíván.” - E szavakkal távozik 1860 szilveszterén a bécsi Burgból Ferenc József császár kegyelméből Teleki László, Illyés Gyula róla szóló drámájában. A reformkor, a szabadságharc, és a Habsburg-önkényuralom idején élt arisztokrata demokratának rajongó hazaszereteténel csak szeplőtlen személyes becsülete volt fontosabb. „Európa legszótartóbb férfia” beleesett a csapdába - elfogadta a császár feltételeit, de hazatérte után nem sokkal - „közkívánatra” - a forrongó, függetlenségi politikai tábor élére állt. Az 1861 áprilisára (12 év után először) a császár által összehívott országgyűlésen elvállalta a határozati párt vezetését, egyúttal azt, hogy a mérsékelt, óvatos, kiegyezéspárti Deákkal szemben határozottan követeli a bécsi udvartól a '48-as törvényes állapot és az ország területi egységének visszaállítását.



Gróf Teleki László gyászravatala május 9-én és 10-én Pesten a Nemzeti Múzeum előcsarnokában

Az országgyűlésre Teleki, mint főrend, császári meghívót kap. Úgy tekinti, hogy ezzel Ferenc József felmentette becsületszava alól, hiszen ő maga hívja a politikai testületbe, de ő mégis Abony képviselőjeként az alsótáblán jelent meg. Március 30-án képviselővé választása után elmondott beszédében elutasított minden Ausztriával kötendő esetleges alkut, valamint kijelentette, hogy az 1848-as állapotokat csak kiindulópontnak tekinti, amelyhez képest „mind alkotmányos, mind demokratiai jogegyenlőségi tekintetben” tovább kell lépni. Az 1861. április 6-án Budán megnyílt országgyűlésen kezdettől fogva jól elkülönült egymástól a két oldal, a Deák vezette Felirati Párt, és a Teleki irányította Határozati Párt. Teleki és hívei azzal érveltek, hogy az 1848-as trónváltás az ország törvényei értelmében érvénytelen, s ennek értelmében a formailag nem király Ferenc Józsefnek nem

kívántak a megszokott feliratban válaszolni. Ehelyett a nemzet akaratának határozatban való kimondását kívánták, majd ezt követően azt szerették volna, ha az országgyűlés kimondja saját önfeloszlatását, így akadályozva meg bármiféle alku lehetőségét is. Ezt indokolta továbbá az is, hogy Horvátország és Erdély képviselői nem vehettek részt az országgyűlésen, amelyet emiatt határozatképtelennek tekintettek.

Teleki végül teljesen szembefordul Deák kiegyezést előkészítő politikájával. Ismeri Deák Ferenc elgondolását, közli, hogy vitába száll vele, és a függetlenségi küzdelem lankadatlan folytatását fogja követelni.



Május 8.

A jászok napja. Kik azok a jászok?

A hétvégén csaknem tízezren vettek részt a jászok összetartozását jelképező jubileumi, sorrendben immár 20. alkalommal megtartott Jász Világtalálkozón. A július 11-13. között megtartott seregszemle rendezésének stafétáját Jászsalsószentgyörgy vette át az idei házigazdától, Jászapátitól. Tóth József, a program főszervezője hétfőn az MTI-vel közölte: a 18 jász községgel és várossal együtt határainkon innen és túlról több mint 30 település képviseltette magát a rendezvényen. A magyarországi jász népnek 800 éves története van.

A jászok ősei Magyarországra a 13. század folyamán a kunokkal együtt, több hullámban jutottak el és telepedtek meg, 1239 tavaszán IV. Béla király a vármegyéktől független koronabirtokokra telepítette őket. A befogadottak a vendég népeket megillető jogokat kaptak, amelyekért cserébe hadiszolgálatot vállaltak. A két nép autonómiája a 14. századtól azonos módon fejlődött, közjogi összekapcsolódásuk, az új hazához fűződő jogi és erkölcsi kötelekeik megszilárdultak, a 17. századra beintegrálódtak a magyarságba.

Sorsukban kedvezőtlen változás a törökök kiűzése után, 1702-ben történt, amikor I. Lipót császár eladta a jászok és kunok lakta területeket a Német Lovagrendnek. Ebbe az ott élők nem nyugodtak bele, és 1745-ben saját pénzükön visszavásárolták szabadságukat és régi kiváltságukat. Összefogásuk és áldozatvállalásuk eredményét az uralkodó által 1745. május 6-án kiadott oklevél kodifikálta. E redemptióval (önmegváltás) megkezdődött a jászok sajátos, gazdagparaszti társadalomfejlődése az Alföld számos nagykiterjedésű mezővárosában. 1876-ig jogszolgáltatási, igazgatási és gazdálkodási autonómiát élveztek, akkor a Jászkun Kerület autonómiája megszűnt, a lakosság azonban az új közigazgatási keretek között is őrizte hagyományait és történelmi identitását, noha nyelvük a 16. században kihalt.

A népcsoport szállásterületét adó mai Jászság viszonylag kis terület: a Duna-Tisza köze északi részén, a Zagyva folyó alsó szakaszának két partján terül el. Jelenleg tizennyolc települést sorolnak a Jászsághoz. A Jászságból kirajzott jászok a Nagykunság déli részén, Makó környékén és Fejér megyében is élnek. Küzdelmes történelmük során kulturális sajátosságukat megtartották.

Az Országgyűlés 2014. február 4-én fogadta el a jászkun önmegváltás emléknapijáról szóló határozatot, amely annak állít emléket, hogy Mária Terézia királynő 1745. május 6-án írta alá a jászkunok 1702-ben elveszített kiváltságainak visszaadásáról szóló okmányt. A határozat "tisztelettel adózik azon jászkun polgárok előtt, akik - a magyar történelemben példátlan módon - szabadságukat 580 ezer rénes aranyforintért vásárolták vissza". A parlament azt is kinyilvánította, hogy támogatja olyan megemlékezések szervezését, amelyek a jászok és kunok ősi szülőföldszeretetével, szabadságszeretetével és öntudatával kapcsolatosak.



Május 10.

Bibó István:

A szabadságszerető ember politikai tízparancsolata

A szabadságszerető ember

☒ Megköveteli magának és megadja másnak a minden embernek kijáró tiszteletet, de megkülönböztetett tiszteletet, sem magának semmi címet nem követel, másnak pedig úrvoltáért, sem vagyonáért, sem hatalmáért, sem befolyásáért, sem ruhájáért megkülönböztetett tiszteletet nem ad, csak tisztességéért, vagy érdeméért; senki emberfia előtt meg nem alázkodik, alázatoskodó megszólítási és köszönési módokat szájára nem vesz.

☒ Magát munkában szolgának, szabad idejében és a maga otthonában úrnak tekinti, és szembeszáll mindenkivel, aki magát szolgálata és munkája alatt is úrként, hatalmasként viseli és másokat szolgáknak, alacsonyabb rendűeknek kezel.

☒ A maga vagy más munkája értékének a leszállítását, emberi kiuzsorázását, vagyoni vagy hatalmi helyzet kihasználását, s egyáltalán semmiféle kizsákmányolást nem tűr, magát vagy mást a maga igazából, világos jogából, megszolgált követeléséből semmiféle erőszakkal, megfélemlítéssel, rábeszéléssel, fortéllyal kiforgatni nem engedi.

☒ Öröködi a maga és minden ember egzisztenciájának a szabad és biztosított volta felett, illetéktelen vagy önkényes behatástól való mentessége jogvédelemmel és garanciákkal ellátottsága felett.

☒ Szüntelenül szem előtt tartja, hogy az emberi szabadság és az emberi méltóság egy és oszthatatlan és az egyik ember ellen akár társadalmi helyzete, akár származása, akár neme vagy kora címén elkövetett minden sérelem mindenki más szabadságát, méltóságát is veszélyezteti; ezért az emberi szabadság minden korlátozása, önkényes letartóztatás, fogva tartás, egyéni vagy hatósági hatalmaskodás, s az emberi méltóság mindenféle megalázása ellen azonnal együttesen, de ha az rögtön nem lehetséges, magában is fellép.

☒ Gyűléseken, egyesületben, munkaközösségben vagy bármiféle közösségben éppeúgy, mint a magánéletben önkényeskedést, akarnokoskodást, magánérdek illetéktelen érvényesítését, visszaélést, köz becsapását, közakarát meghamisítását, s mindenféle fenyegetést és terrorizálást nem tűr, minden ilyen ellen saját maga azonnal felszólal és más tisztességes emberekkel összefog, az erőszakosan

érvényesülni próbálókat, tekintet nélkül arra, hogy kire és mire hivatkoznak, leleplezi és meghátrálásra kényszeríti, tisztában lévén azzal, hogy minden ilyennek az érvényesülése csakis a tisztességes emberek kényelmessége és megfélemlíthetősége miatt lehetséges.

☒ Semmiféle anyagi visszaélést vagy panamát el nem hallgat, sem elfedezni nem segít, bármilyen hatalmas embert kell is ezzel lelepleznie.

☒ Minden közügyben meggyőződése szerint vall színt: fenyegetéstől meg nem ijed, hízélgésnek be nem dől, s szavazatát vagy aláírását semmi pénzért vagy előnyért el nem adja.

☒ Minden felismert közérdek ügyében kezdeményezőleg lép fel, minden közérdekű szövetkezésben vagy mozgalomban tehetsége szerint munkájával és adományával részt vesz s igyekszik azt győzelemre segíteni, tisztában lévén azzal, hogy a közügyek elhanyagoltsága vagy méltatlan emberek kezébe való kerülése egyedül a tisztességes emberek kezdeményezésének hiánya és közéleti bátortalansága miatt történik.

☒ Bízik a közösség erejében, az emberek többségének tisztességében és abban, hogy ezt elegendő bátorsággal és igyekezettel érvényre is lehet juttatni, ezért a maga példájával, minden rosszhiszeműség elleni együttes és eredményes fellépéssel és minden jóhiszeműség számára a bizalom előlegezésével erősíti maga körül a közösségben és a tisztességes szándék győzelemre vihethőségében való hitet.



Május 14.

Varsói Szerződés



A Varsói Szerződés szervezetének jelvénye. A körfelirat jelentése 'A béke és a szocializmus uniója'

„A béke és a szocializmus uniója”

A Varsói Szerződés néven létrejött katonai együttműködési szervezet 36 éves működése 1955-ben kezdődött. Előzményének az tekinthető, hogy a nyugati hatalmak 1955. május 9-én a nemrég megalakult NATO teljes jogú tagjává fogadták a szuverenitását visszanyerő Német Szövetségi Köztársaságot. A válasz nem késett soká, rá öt nappal a szocialista államok szovjet katonai vezetés mellett létrehozták a Varsói Szerződést.

A nyolc állam (Albánia, Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, NDK, Románia és a Szovjetunió) barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási egyezményt írt alá. A katonai szövetség keretében közös parancsnokság alá helyezett, egyesített fegyveres erőket hoztak létre. E haderők vezetése természetesen szovjet kézben volt.

A Varsói Szerződés tehát „hivatalosan” önvédelmi célból jött létre. Legyen segítség, ha egy külső állam, vagy katonai tömb - a NATO - támadást indítana a szocialista blokk egyik országa ellen. Emiatt „ellen-NATO-nak” is nevezték és a hidegháború kiéleződésének ékes bizonyítékaként szokták értékelni. A hidegháború idején sokan tartottak attól, hogy a két hatalmas katonai tömb között kitör majd a háború, amely a szemben álló nukleáris arzenálok bevetése esetén könnyen lehetett volna az emberiség utolsó háborúja is - de erre szerencsére nem került sor.



Május 15.

Az otrantói tengeri csata



A csata leírása Horthy Miklós 'Emlékirataim' című könyvéből

A trianoni határokhoz szokott mai eszünkkel szinte elképzelhetetlen, hogy az első világháború végéig magyar tengerészek szolgáltak a Monarchia hadihajóin. Nem is akármilyen teljesítménnyel. Ennek egyik ragyogó példája az otrantói csata néven elhíresült ütközet. Osztrák katonai folyóirat szerint ez az ütközet volt „a legnagyobb

csata az Adrián az első világháború alatt.” Egyes vélemények szerint ez a csata volt a Földközi-tenger jütlandi csatája. A részt vevő egységek számát tekintve ugyan elmaradt a jütlandi ütközet mögött, azonban inkább tekinthetjük valódi csatának, mivel jóval összetettebb volt. További érdekessége, hogy a benne részt vevő osztrák-magyar hajók egy kivételével mind magyar építésűek voltak.

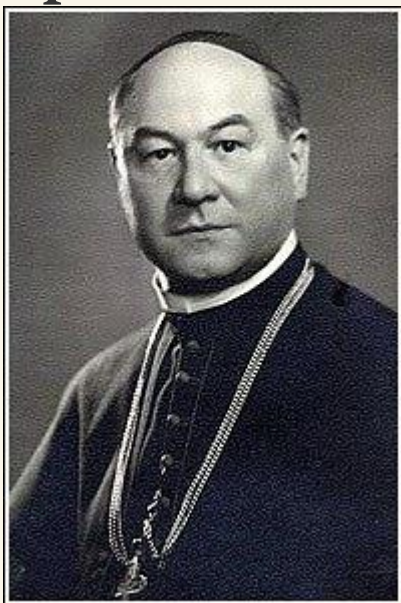
A harmadik otrantói csatára 1917. május 15-én került sor a Császári és Királyi Haditengerészet és az antant hadiflottája között. Az Osztrák-Magyar Monarchia hadiflottája, amely szerepet játszott a központi hatalmak balkáni sikereiben 1916-tól tétlenségre volt kárhozható. Az ellenfél a Monarchia hajóinak a Földközi-tengerre kijutását megakadályozandó, valamint a tengeri úton történő ellátás ellehetetlenítése érdekében az olasz csizma sarkánál, az otrantói szorosban műszaki zárat létesített. A tengerzár védelmét elsősorban francia és angol hadihajók látták el. Ennek köszönhetően a császári és királyi hadiflotta nem volt képes jelentős befolyást gyakorolni az első világháború menetére. A tengerzár maga ugyan nem volt túlságosan hatékony, azonban állandó veszélyt és kockázati tényezőt jelentett.

A tengerzár elleni támadás ötlete Horthy Miklóstól származott. A csata a Földközi-tenger legnagyobb tengeri ütközete lett, mely egyben a Császári és Királyi Haditengerészet legkiemelkedőbb sikere volt az első világháború során. A mindössze három gyorscirkálóból és két torpedórombolóból álló kis erőcsoportosítás fontos, hadműveleti jelentőségű csapást mért ellenfelére.



Május 23.

Apor Vilmos vértanú püspök



„A kereszt erősíti a szelídet, szelídíti az erőset.”

„A jó pásztor életét adja juhaiért”

„Valójában úgy érzem, hogy a lelkipásztor-apostolnak szól az utolsó boldogság: boldogok, akiket üldöznek és akik szenvednek az igazságért. Ez a pap boldogsága, az önfeláldozás, az életáldozat és vértanúság.”

„A lelkekért való munka, a lelkek iránti szeretet és lángolás, a vágy, hogy mindenkinek mindene legyen, teszi a papi életet széppé és minden áldozatra képessé.”

„És aki megtagadja a kereszténység alaptörvényét a szeretetről és azt állítja, hogy vannak emberek és csoportok és fajták, melyeket gyűlölni szabad, és azt hirdeti, hogy az embereket kínozni szabad, legyenek azok akár négerek, akár zsidók, az bármennyire kérkednék is azzal, hogy keresztény, olyan, mint a pogány és nyilvános bűnös.”

Dr. báró altorjai Apor Vilmos (Segesvár, 1892. február 29. - Győr, 1945. április 2.) boldoggá avatott püspök.

A neves arisztokrata altorjai Apor család Erdélyből származik. Eredetét a hagyomány a honfoglalás-kori székelyek választott vezéréig és főpapjáig, Opor rabonbánig vezeti vissza.

Édesapja idősebb Apor Gábor régi székely nemesi család sarja, Nagyküküllő vármegye főispánja. Édesanyja Pálffy Fidélia. A kilenc testvér között ő a második legfiatalabb. Három éves korában szüleivel Bécsbe költöztek. Vilmos szelíd és könnyen nevelhető gyermek volt. Vallásossága meghaladta az átlagos gyermeki buzgóságot: karácsonyra misekönyvet, kelyhet és paténát kívánt, és húgai segédletével gyermeki komolysággal misézett.

Az édesapa hosszas és súlyos cukorbetegség után 1898-ban váratlanul meghalt. Mint Erdély apostoli lelkű főrendű személyiségét temették, akinek legelőkelőbb hivatalában is ez volt a jelmondata: „Felejtsük el önmagunkat másokért.” Édesanyja szigorú határozottsággal, de gyengéd szeretettel nevelte gyermekeit. Fegyelmezettséget, igénytelenséget kívánt, pontosságra szoktatott. „Ha az ember válaszút elé kerül - szokta gyermekeinek mondani -, válassza mindig a nehezebbet, mert biztosan az a helyes út. Én - tette hozzá - mindig ezt az elvet tartottam szem előtt, és sohasem bántam meg.”

Tanulmányait a jezsuitáknál végezte, az első éveket Kalksburgban, majd Kalocsán. A papi hivatáshoz már kisgyermek korától vonzódott. Érettségi után azonnal elkezdte tanulmányait a győri szemináriumban, folytatta az innsbrucki egyetemen, ahol teológiai doktorátust szerzett. 1915. augusztus 24-én Nagyváradon szentelték pappá.

A nagyváradi egyházmegye papjaként előbb Gyulán volt segédlelkész, majd a háború alatt katonalelkész egy kórházvonaton. Rövid szemináriumi szolgálat után ismét Gyulára került és lett az ország legfiatalabb város-plébánosa. E szolgálatot 1918-tól 1941-ig, püspöki kinevezéséig viselte. Működése három fő területre terjedt ki: a hitéletre, a karitatív munkára és a magyar társadalom keresztény szellemű átformálására. Egyházközségi lapot indított, népmissziókat szervezett. Vallotta, hogy szociálisan szolgáló egyházat kell létrehozni, de ez csak a hit erősítése által érhető el. Legfőbb törekvése a szeretetre való nevelés volt.

Gyulai plébánosként 26 évesen nagy tekintélyre tett szert, mikor a román katonák túszedő akciója után az elfogott gyulai polgárok ügyében, - többedmagával - kieszközölte a túsok szabadon bocsátását. Két évtizedes gyulai munkássága alatt

kiérdemelte a szegények plébánosa címet. Gondoskodott a szegény gyerekek taníttatásáról, tandíjukról, ruházkodásukról. Egyszer saját cipőjét adta oda egy rászorulóknak. Felkarolta a munkás ifjúságot és sokat tett a művelődésért is. Támogatta a katolikus megújulási mozgalmakat, meghonosította Gyulán a szociális missziós és az egri ferences szegénygondozó nővéreket. Egyházközségi lapot indított, népmissziót és zarándoklatokat szervezett.

XII. Piusz pápa 1941. január 21-én győri megyéspüspökké nevezte ki. Serédi Jusztinián bíboros hercegprímás február 24-én Gyulán püspökké szentelte. Püspöki székét 1941. március 2-án foglalta el.

Működésére rányomta bélyegét a háború réme. Viszonylag hamar bizonyosra vette a Harmadik Birodalom vereségét és felismerte, hogy a veszített háborút hazánkban is politikai és társadalmi átalakulás fogja követni. Ezért meggyőződésévé vált, hogy a katolikus mozgalmaknak minden tőlük telhetőt meg kell tenniük a demokratikus szellemű átalakulás érdekében. Nagyon sokat tett az ifjúság valláserkölcsei nevelése érdekében, népfőiskolát alapított a falusi ifjúság számára. Pártfogásával alakult meg a Katolikus Szociális Népmozgalom, majd ebből nőtt ki az előregedett Keresztény Pártot leváltani hivatott Keresztény Demokrata Néppárt. Serédi Jusztinián bíboros 1941 elején őt nevezte ki a Magyar Szent Kereszt Egyesület elnökévé, amely testület az egész ország területére kiterjedően a keresztény hitre térő zsidó polgárok ügyével foglalkozott.

A szegények ügyét püspökként is szívügyének tekintette. Nevét mégis főként az igazságtalanul üldözöttek védelmében végzett tevékenységével örökölte meg. A német megszállás és nyilas hatalomátvétel után felekezetre és etnikumra való tekintet nélkül állt ki az üldözöttek mellett. Keményen bírálta és ostorozta a fennálló rendet, személyesen kelt a kiszolgáltatottak védelmére a német és nyilas vezetőkkel szemben.



Május 30.

Balassi Bálint

Balassi Bálint a magyar nyelv és a nyelvi zeneiség nagy művésze volt, versei jelentős részét énekszóra képzelte el. Jellegetes versformája a róla elnevezett Balassi-strófa. Költészete gazdag tartalmával, gazdag szókinccsel, kiforrott stílusával, sajátos, sokszínű képvilágával hosszú időkre minta volt a magyar irodalom számára, és ma is friss, eleven. Balassi Bálint neve irodalmunk legnagyobbjainak sorában említendő.

„Mit mondhatok? Éltem. Hol bátran, hol féltem.

Kedvvel, búval, panaszval.

Hol méltó vádlásban, több rágalmazásban,

mert egész föld foly azzal.

Vétkemben rettegtem, jómban örvendeztem,

s vigadtam az igazzal.”



A hónap neves szülöttei: **Zrínyi Miklós hadvezér, Lázár Ervin, Radnóti Miklós, Berzsenyi Dániel, Székely Bertalan, Kányádi Sándor, Mária Terézia, Dsida Jenő, Irinyi János, Mészöly Géza, Apponyi Albert.**

E hónapban elhunytak: **Munkácsi Mihály, IV. Béla, Mindszenty József hercegprímás, Baross Gábor vasminiszter, Bibó István, Krúdy Gyula, Korányi Frigyes, Görgei Artúr, Tamási Áron, Pilinszky János, Mikszáth Kálmán, Balassi Bálint.**

